השנויים שם ברישא דמתני׳: **לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל** תחת אשר הערה נפשו למות: **שהתקין מדרש וכו׳.** שדורשין אותן ברבים ואף זה שמוסר נפשו לה׳ יהיה לו חלק בתורת ה׳ כר״ע: **ה״ג ואת עצומים אלו אנשי כנסת הגדולה** שהתקינו כללין ופרטין בתורה: **מה ת״ל סופרים.** מאי רבותייהו דשבחינהו קראי בהכי: **ספורות** **ספורות.** שקבלו בחכמתן כל החלוקות שבדינין ושמו להן מספר ככל הנך דמייתי: **חמשה לא יתרומו.** בריש מסכת תרומות: **ה׳ דברים חייבין בחלה.** ריש פ״ק דחלה: **ט״ו נשים.** רפ״ק דיבמות: **ל״ו כריתות.** ריש כריתות: **י״ג דבר וכו׳.** ריש טהרות: **ד׳ אבות נזיקין.** ריש בבא קמא: **ל״ט אבות מלאכות.** שבת פרק כלל גדול: **מה ת״ל סופר.** דכתיב לעזרא הכהן סופר: **סופר דברי** מצות ה׳ וסופר בתרא נ״ל: **אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה.** שמנה כל האותיות שבתורה שבכתב ועשה המסורת: **כך היה סופר בדברי חכמים.** למנות ההלכות: **הראשונים חרשו כו׳.** איידי דמייתי שהראשונים עשו ספורות להקל על המעיינים מייתי נמי הא דר׳ חגי: **ואנו אין לנו מה לאכול.** כלומר אף על פי שהראשונים עשו. כל הפעולות להקל עלינו עדיין קשה עלינו להבין ד״ת על בוריין: **אין הוון וכו׳.** אם היו הראשונים מלאכים אנו בני אדם אבל אם היו הן בני אדם אנחנו כחמורים לרוב פחיתותינו: **א״ר מנא.** באותה שעה אמרו אפי׳ לחמורו של ר״פ בן יאיר לא דמיין: **חמרתא דר״פ בן יאיר.** גנבוה לסטים בלילה והיתה טמונה אצלם שלשה ימים ולא טעמה כלום: **בתר שלשה ימים.** נמלכו להחזירה אמרו הוציאוה מכאן שלא תמות אצלינו ויהיה ניכר הגניבה: **אפקונה.** הוציאו אותה והלכה מעצמה ועמדה על פתח ביתו של ר״פ והתחילה לנעוק: **א״ל ר׳ פנחס.** פתחו הדלת לעניה זו דהא שלשה ימים שלא אכלה כלום: **פתחון לה.** ונכנסה: **אמר להן.** ר״פ תנו לה לאכול ונתנו לפניה שעורים ולא רצתה לאכול: **אמר לון.** ר״פ וכי מתוקנים הם השעורים שאין בהם פסולת: **וארימתון דמיין.** הפרשתן מהם דמאי: **אמרון ליה.** לא כך למדתנו רבינו הלוקח פירות מעם הארץ לזרע או להאכילן לבהמה פטורין מן הדמאי דכיון דרוב עמי הארץ מעשרין הן לא גזרו באלו כיון שאינו אוכל מהן בעצמו: **קמח לעורת.** לעבדן ושמן לנר פטור מן הדמאי וזו נמי למה אינה אוכלת: **אמר לון.** ר״פ מה נעשה לעניה זו שהיא מחמרת על עצמה הרבה והפרישו דמאי ואכלה: **שיודעין לדבר.** בשבעים לשון וכו׳ ראויין לשמוע שהן מבינין שבעים לשון אע״פ שאינן יודעין להשיב: **ה״ז ראויין לסנהדרין.** וכשרה על צד הדוחק: **שלשה.** שיודעין לדבר: **ארבעה.** שידעים לדבר ה״ז מעולה: **יבשה א״י.** שלא ירדו הגשמים ולא ידעו מאין להביא העומר: **והוה תמן.** שם: **חד אלם.** שאינו שומע ואינו מדבר: **צריפין.** הוא סוכה שאין לה גג אלא חדה מלמעלה ועשויה מערבה: **אייתוני׳ וכו׳.** הביאוהו לפני פתחיה להבין ממנו באיזה מקום הוא: **א״ל.** מי איכא מקום בא״י ששמו גגות צריפין או צריפין גגות והלכו לשם ומצאו: **נשדף.** נלקה בשדפון: **סוכרא.** חור שבמזוזות הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול: **שופעת דמים כמעיין.** ומביאה קן אחד חובה א׳ חטאת ואחד עולה כדין זבה: **בעינה סיכנה.** וזו קן נדבה וכולן עולות: **בים סכנה.** בעברה תוך הים היתה בסכנה וזו לנדרה ועולות הן: **זאב בא ליטול את בנה.** ונדרה קן אחד להצלת בנה: **ע״י שהיו הכהנים וכו׳ והיו באין לידי חולי מעיים.** לכך היו צריכין לרופא לרפאותן והלכך אף הוא נחשב מהממונים שהיו במקדש שאף הוא נטל שכרו מתרומת הלשכה לצרכי קרבן הוא שיאכלו הכהנים בשר קרבנות השמנים ולא יבוא לידי נותר: **ושותין מים.** שאסורים לשתות יין בעזרה: **והוה ידע.** בן אחיה איזה יין יפה למעיים לעצרן ואיזה יין טוב לרפואתן שע״י הלינה המעיים מתרפאין או מתעצרים יותר מדאי: **והוה ידע.** איזה סלע מוציא מים צוננים ואיזהו מים חמים

משנת אליהו

שנים שיודעין לדבר. עיין סנהדרין י״ד ועיין תוספות מנחות ס״ה א׳ ד״ה ויודעים בשבעים לשון כו׳: **אחת אומרת לעינתי כו׳.** בבבלי מנחות ס״ד ב׳ מובא זו הסוגיא וכתוב בגמ׳ וחדא אמרה לעונתי סבור מינה זיבתי זבה ממש לימתי ממש לעונתי לעונתה ממש ופרש״י שם על ימתה ששופעת כים ועל לעונתה פי׳ לעונת קרבן זיבת׳ ליום ח׳ שלה והיינו משום דהגי׳ לעונתי ולפי סוגיא דירושלמי הגירסא לעינתי ואפשר דכן צ״ל בבבלי וס״ל שופעת כמעין כמ״ש בירושלמי דלפ״ז הוי א״ש טפי מה דפתר שמה בעינה סיכנה משא״כ אי גרסינן לעונתי לא משתמע על עינה. ועל מ״ש שם שמא בזוב סיכנה פירש רש״י ג״כ שהיתה שופעת דם יותר ונסתכנה למות ונדבה לקונה להביא כו׳. ובירושל׳ מפור׳ זאב בא ליטול את בנה והיה צריך להגיה בבבלי שם שמא בזאב סיכנה וממש כירושלמי דעובדא חדא הוי ולא מסתבר שיפלוגו בזה התלמודים:

אמר רבי יונה כתיב [1]לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל (א)זה ר״ע שהתקין מדרש ההלכות והגדות ויש אומרים אלו אנשי כנסת הגדולה תיקנו אלא מה תיקן זה כללות ופרטות אמר ר׳ אבהו (ב)כתיב [2]משפחת סופרים יושבי יעבץ מה ת״ל סופרים אלא שעשו את התורה [א] ספורות ספורות חמשה לא יתרומו תרומה ה׳ דברים חייבין בחלה חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן שלשים ושש כריתות בתורה שלש עשרה דבר נאמרו בנבלת העוף הטהור ד׳ אבות נזיקין אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אמר רבי (אחא) אליעזר כתיב [3]לעזרא הכהן הסופר מה ת״ל סופר אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים ר׳ חגי בשם ר׳ שמואל בר נחמן הראשונים חרשו וזרעו ניכשו כיסחו עדרו קצרו עמרו דשו זרו בררו טחנו הרקידו לשו קיטפו ואפו ואנו אין לנו [א]מה לאכול ר׳ אבא בר (יונה) זמינא בשם ר׳ זעירא אין[ו] הוון קדמאין מלאכין אנן בני אנש ואין הוון בני אנש אנן חמרין א״ר מנא בההיא שעתא אמרין אפילו כחמרתיה דר׳ פנחס בן יאיר לא אידמינון חמרתיה[ז] דר״פ בן יאיר גנבתה ליסטאי בליליא עבדת טמירא גבון תלתא יומין ולא טעמא (ג)כלום בתר תלתא יומין אימלכון מחזרתה אמרי אפקינון מן הכא דלא תימות גבן אפקונה אזלת וקמת לה על תרעא דמרה שריית מנהקת אמר לון פתחון להדא עלובתא דאית לה תלת יומין דלא טעמא כלום פתחין לה ועלת לה אמר לון יהבו לה כלום תיכול יהבון קומה שעורין ולא בעית למיכל אמרין ליה רבי לא בעית למיכל אמר לון מתקנין אינון אמרו ליה אין אמר לון וארימתון דמיין אמרון ליה לא כן אלפון רבי [א]הלוקח[ג] זרע לבהמה קמח לעורות שמן לאור פטור מן הדמאי אמר לון [ב] מה נעבד לה להדא עלובתא דהיא מחמרה על גרמה סגין וארימן דמיין ואכלת: פתחיה על הקינין: (ד)בא וראה מה גדול הוא כחו של אותו האיש פותח דברים ודורשן: יודע בע׳ לשון: תני[ד] [ב]סנהדרין שיש בה שנים שיכולין לדבר וכולן ראוין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין ג׳ הרי זו בינונית ד׳ הרי זו חכמה ובינה היו בה ד׳ בן עזאי ובן זומא ובן חכינאי ור״א בן מתיה (נ״א חנניה בן חנילא) א״ר[ח] חסדא פעם אחת יבשה א״י ולא ידעו מהיכן להביא עומר והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חד ידיה על גגות וחד ידיה על צריפים אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקריא גגות צריפין או צריפין גגות אזלין לתמן ואשכחן א״ר יוסה (ביבן) בי רבי בון פעם אחת [ג] נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אילם דהוה יהיב ידיה על עיניה וידיה על סוכרא אייתוניה לגבי פתחיה אמר לון אית אתר דמיתקריא עין סוכר או סוכר עין ואזלון תמן ואשכחון (ה)ג׳ נשים הביאו קיניהן אחת אומרת לעינתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי זו שאומרת לעינתי סברין מימר שופעת כמעין אמר לון בעיינא סכנת זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר לון בימה סכנת זו שאומרת לזיבתי סברין מימר זבה ממש אמר לון זאב בא ליטול את בנה: בן אחייה וכו׳: [ג]על ידי שהיו הכהנים מהלכין יחפים על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים היו באין לידי חולי המעים והוה ידע האי דין חמר טב למעייא והאי דין חמר סמם למעייא: נחוניא חופר שיחין: [ד]שהיה חופר שיחין ומערות והוה ידע האי

ריבב״ן

על הרצפה ואוכלין בשר ושותין מים שאסורין לשתות יין כדכתיב יין ושכר אל תשת וכו׳ הוו באין לידי חולי מעיים והוו ידע הידין חמר טב למעיא: **נחוניא חופר שיחין שיהיו מלויין מים לעולי רגלים.** גביני כרוז היה משכים ואומר עמדו הכהנים לעבודתכם כו׳ כדאיתא ביומא פרק א׳ (דף כ:) ממונה על הפקיע. ירושלמי שהיה מזויג את הפתילות כדתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין לשמחת בית השואבה וקשה דבבלי ביומא [דף כג:] מפרש מאי פקיע אמר רב יהודה[ו] מרעתרא מאי מרעתרא אמר רב פפא דתירקא דטייעי דפסיק רישיה כדתניא ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה דפקיע: **הלגלג.** מלשון בגלגלי שמע כלי שיר על השיר נעימה יתירה היה יודע אמרו עליו על הוגרוס בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גודלו לתוך פיו היה מוליא כמה מיני זמר והיו אחיו הכהנים נזקרין בבת ראש: **על מעשה לחם הפנים.** שאין אדם יודע לרדות כמותם כדאמר ביומא פ״ג: **ובית אבטינס על מעשה הקטורת.** שאין אדם יודע כמותן שיהא מתמר ועולה כמקל. על הפרוכת שהיה ממונה על אורגי פרוכת. פינחס המלביש שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה לכהן גדול בשעת עבודה. ירושלמי מעשה בכהן אחד שהלביש לסרדיוט אחד ונתן לו ח׳ זהובים ותיקנו שיהיה נאמן ממונה עליהן שלא יהא כהן רשאי להלבישן לאחר ויש מפרשים שהיה מלבישן לכהן גדול ומתקנן שיעמדו נאין לו ואינו נ״ל:

תקלין חדתין

חסרה ומשובשת: **אר״י כתיב כו׳.** איידי דנקט מעלות המוזכרין לשבח וגם מעלת החכמים שמנו הכל נקט לה הכא: **אחלק לו ברבים.** זה ר״ע. שרבים היו תלמידיו כמ״ש בריש מגילה וכולהו סתימתאי אליבא דר״ע ואמרינן בגמ׳ והיה העולם שמם עד שבא ר״ע אצל רבותינו כו׳. והעמיד תלמידים הרבה ולכן דריש עליו אחלק לו ברבים חלק עולם הבא לו ותלמידיו וסיפיה דקרא ואת עצומים קאי לפ״ז על הרוגי לוד שנתעלמו למסור נפשם על קידוש ה׳. יחלק שלל שלל האויבים כמ״ש תחת רבי עקיבא וחביריו מה הן מביאין כו׳ וזהו שנאמר תחת אשר הערה למות נפשו שמסר נפשו למיתה וכמו שאמר בכל יום היה מצטער לקיים ואהבת כו׳ בכל נפשך וזה שאמר נפשו וזהו לישנא דקאמר והערה שעורר עליו שהיה מקהיל קהלות ואת פושעים נמנה. כמ״ש אוי לי כו׳ כמחללי שבתות כו׳: **אנשי כנה״ג תיקנו.** שהמשנה והמדרש היה מקובל מידם מימי אנשי כה״ג כמ״ש הגאונים: **כללים ופרטים.** כללים כמו כלל אר״ע וכלהו סתימתאי כללי הלכות ופרטות שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות שהיה אחיזתו מתגין לאורייתא מענין שהיה בן גרים: **מה ת״ל סופרים.** דבדבר נקט משפחתו מפורש וכולי קרא לדרשא: **סופרים כו׳ ספורות.** כדי שיהיו נגד עיני העוסקים בה זכור ושמור: **חמשה לא יתרמו כו׳.** והא דלא חשיב אלא הני דברים לחודייהו ואי משום סמנא בעלמא ליחשבו ד׳ או ג׳ אלא דהוא כולל כל הש״ס ומתחיל בסדר הראשון ונקט כסדר המספר אלא דסמיך קדשים לטהרות ואבות לאבות: **לעזרא הכהן הסופר מה ת״ל סופר.** דכתיב שם אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הסופר סופר דברי מצות ה׳ וחקיו וכיון דכתיב הסופר קמא מה ת״ל סופר בתרא: **כשם שהיה סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים.** וסיפא דקרא דברי מצות ה׳. הוא תורה שבכתב כמש״ש והוא סופר מהיר בתורת ה׳. וחקיו על ישראל. זהו תורת שבע״פ. שתורה שבכתב גם לאומות נכתבה באר היטב בשבעים לשון וכמ״ש לעתיד מביא הקדוש ברוך הוא ספר תורה בחיקו כו׳ כלום יש בכם מגיד זאת דקאי על תורה שבעל פה: **הראשונים.** אגב שזכר מעלת הראשונים הזכיר החילוק ביניהם לבינינו: **חרשו כו׳.** חשיב ט״ו מלאכות הפת לפי שהתורה נקראת לחם כמ״ש לכו לחמו בלחמי ועיין בחידושי על אגדות ענין הט״ו מלאכות בארוכה:

אין לנו פה לאכול. כמ״ש בפ״ה דערובין לחת האבן אם משים אדם לחייו כאבן הזה שאינה נמחית וכמ״ש פתח פומך קרי כו׳ תני כו׳ שנאמר כי חיים הם למוצאיהם בפה. ואנחנו מתעצלים בזה: **אין קדמאין מלאכים.** שהאדם חציו מלאך מצד הנשמה וחציו בהמה מצד הגוף כידוע וכמה שהאריך הסמ״ג בהקדמתו לחלק עשין והראשונים הגבירו כח המלאך לעשות רצון קונם: **בני אנש.** כמ״ש בן חכם ישמח אביו וגו׳ וכמ״ש רבינו הגאון שחלק אביו גורס חכמתו וכן אמרו קדשים תהיו המקדש עצמו כו׳ וכמ״ש בזוהר ווי למאן דבני בניינא כו׳ וכמ״ש במ״ר ע״פ כי אבי ואמי עזבוני רק שבכח האדם להתגבר ולהרגיז יצר טוב על יצר הרע כמ״ש דוד הרגו כו׳ וז״ש בני אנש: **ואי הוו ב״א.** ואפ״ה זכו למדרגתם הנפלאה: **אנן חמרין.** שגבר החמר בגלות התורה ומצות שאין לנו הרמ״ח ללחם כי נגרעו רובי מצות בגלות וכן כתיב מלכה ושריה בגוים אין תורה: **חמרתיה דרפב״י גנבוהו לסטים.** עבידת היתה אצלם ג׳ ימים ולא טעמה כלום: **מחזרתה.** שנמלכו להחזירה: **אפקנה.** נוציאה מכאן שלא תמות: **תרעה.** שער של רפב״י: **מתקנין אינון.** בלא פסולת: **ארימתון.** אם נתתם דמאי: **לא כן אלפן.** וכי לא למדתנו רבינו שהלוקח לבהמה פטור מדמאי לפי שרוב עמי הארץ מעשרין הן ולא גזרו כשאינו אוכל בעצמו: **מחמרה על נפשה.** שיקחו דמאי: **בוא וראה כו׳.** לפי שמינויו היו על הקינין שהן גופי תורה ונותן טעם למה שנקרא פתחיה שהיה פותח דברים הנסתרים וסגורים: **שיודעין לדבר.** בשבעים לשון: **לשמוע.** להבין אע״פ שאי׳ להשיב: **חד אלם.** שאינו שומע ואינו מדבר: **צריפין.** היא סוכה שאין לה גג וחדה מלמעלה: **גגות צריפין.** לפי שהניח ידו תחלה על גגות אמר תחלה גגות צריפין: **סוכרא.** חור שבמזוזות הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול: **עין סוכר כו׳.** כדפרישית: **שופעת כמעיין.** דמים ומביאה ב׳ קנין א׳ חטאת וא׳ עולה כדין זבה: **בעינה.** **בימה.** והן לנדרה ועולות הן: **זאב בא ליטול כו׳.** ונדרה קן א׳ להצלת בנה ומייתי לה שמתוך שהיה חכם גדול ויודע טיב הלשונות הבין דבר זה ואחר היה נכשל בזה: **מים.** שאסורין לשתות יין בעזרה: **והוה ידע.** בין אחיה: **ממסמס.** מרכך וממיס ומזיק ולא ישתו ממנו ומדאמר תחלה דין חמר טב למעייא משמע דממסמס רע למעיים ולא כיס

מסורת הש״ס

א) שבת קיב ב וירו׳ דמאי פ״א ה״ג, ב) ירושלמי שם וב״ר פ׳ ס׳ ועי׳ חולין ז ב, ג) דמאי פ״א מ״ג, ד) עי׳ סנהדרין יז ב, ה) מנחות סד ב, ו) לפנינו ביומא שם איתא א״ר מדלא מאי מדלא אמר רב פפא מטרקי דטייעי וכו׳,

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פרק י״ג ממעשר הל״ד:
ג ב מיי׳ פרק א מסנהדרין הל״ו:
ד ג מיי׳ פ״ו מכלי המקדש הל״ד:
ה ד מיי׳ שם הלט״ו:

נוסחת הבבלי

(א) זה ר״ע שהתקין משנה ומדרש והלכות וכו׳: (ב) כתיב ומשפחות סופרים כו׳ סופרים שעשו כו׳ אמר רב אחא כתיב כו׳ סופר כשם כו׳ ר״ש בר נחמני כו׳ ר״א בר מונה בשם כו׳: (ג) כלום אמרו אפקנא מהכלא כו׳ דמרה שריא מיתלתא אמר ליה ר׳ פנחס בן יאיר פתחו לה לעלובה כו׳ ועיילה יהבו קמה שעורין ולא אכלת אמרו לי׳ ר׳ לא בעית למיכל אמר להון מתקנין אינון אמר ליה אין ארומתון דמאי א״ל לא כדין אלפין הנותן זרע לבהמה פטור מן הדמאי אמר מה ניעבד לה דהיא מחמרה על נפשה ארומה דמאי ואכלת: (ד) תני פתחיה זה מרדכי בא וראה כמה גדול כחו של אותו האיש שפותח בדברים כו׳ סנהדרין שהיו בה שנים יודעין לדבר כו׳ זומא ור׳ אליעזר בן מתתיה וחנניה בן חנילאי פ״א כו׳ ולא היו יודעין להביא כו׳ א״ר יוסי בר ביבין פ״א נשדפה א״י ולא ידעו כו׳ יהיב חדא ידיה כו׳ וחדא על סוכרא אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית כו׳: (ה) ג׳ נשים הביאו שלש קינין כו׳:

הגהות הגר״א

[א] נ״ל אנו אין לנו פה לאכול. וכ״ה בעירובין פ״ה לחות האבן אם משים אדם לחייו כאבן הזה שאינו נימח וכמ״ש פתח פומך קרי וכו׳. תני וכו׳. שנא׳ כי חיים הם למוצאיהם בפה ואנחנו מתעצלים בזה:

גליון הש״ס

[א] עי׳ תוספות קדושין ל ע״א ד״ה נקראו: [ב] עיין תוס׳ חולין דף ז ע״ב ד״ה הא: [ג] עי׳ תוס׳ מנחות דף סד ע״ב ד״ה ועל ותוס׳ ב״ק דף פב ע״ב ד״ה ועל:

תורה אור השלם

1. לָכֵן אֲחַלֶּק לוֹ בָרַבִּים וְאֶת עֲצוּמִים יְחַלֵּק שָׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לַמָּוֶת נַפְשׁוֹ וְאֶת פֹּשְׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא וְלַפֹּשְׁעִים יַפְגִּיעַ:
ישעיהו נג יב

2. וּמִשְׁפְּחוֹת סֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעְבֵּץ תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים שׂוּכָתִים הֵמָּה הַקִּינִים הַבָּאִים מֵחַמַּת אֲבִי בֵית רֵכָב:
דברי הימים א ב נה

3. וְזֶה פַּרְשֶׁגֶן הַנִּשְׁתְּוָן אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ אַרְתַּחְשַׁסְתְּא לְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסֹּפֵר סֹפֵר דִּבְרֵי מִצְוֹת יְיָ וְחֻקָּיו עַל יִשְׂרָאֵל:
עזרא ז יא

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תקלין חדתין

האי דין כיף מקורר מיא והאי דין כיף אית ביה שרברובי ועד היכן שרברובותיה מטי' א"ר אליעזר (אחא) ומת בנו בצמא אמר[א] רבי חנינא מאן דאמר רחמנא וותרן יתוותרן בני מעויי אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה א"ר אחא כתיב [1]וסביביו נשערה מאוד מדקדק עמהן כחוט השערה א"ר יוסי (בר אבין) לא מטעם הזה אלא מן מה דכתיב [2]ונורא הוא על כל סביביו מוראו על הקרובים יותר מן הרחוקים רבי חגיי בשם רבי שמואל בר נחמן מעשה[ב] בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ושבים פעם אחת היתה בתו עוברת להנשא ושטפה נהר והוון כל עמא עללין לגבי בעון מנחמתיה ולא קיבל עלוי מתנחמא עאל רבי פנחס בן יאיר לגביה בעי מנחמתיה ולא קיבל עלוי מתנחמא אמר לון דין הוא חסידכון אמרו ליה רבי כך וכך היה עושה כך וכך אירע ליה אמר אפשר שהיה מכבד את בוראו במים והוא מקפחו במים מיד נפלה הברה בעיר באת בתו של אותו האיש אית דאמרי בסוכתא איתערית ואית דאמרי מלאך ירד כדמות ר' פנחס בן יאיר והצילה: גביני כרוז: שהיה[ג] מכריז בבית המקדש [א]מה היה אומר עמדו הכהנים לעבודה ולויים לדוכנן וישראל למעמדן אגריפס המלך שמע קולו עד ח' פרסאות ונתן לו מתנות הרבה: בן גבר על נעילת שערים: תירגם[ד] רב קומי דבית ר' שילא קרא גברא אכריז כרוזא [ה]אמר ליה אמור קרא תרנגולא א"ל והתנינן בן גבר אית לך למימר בר תרנגולא: [ב]בן בבי על הפקיע: [א] שהיה (מזווג) מזייג פתילות ר'[ו] יוסי (אסי) עאל לכופרה בעו ממנייא עלייהון פרנסים ולא קיבלון מינהן [(א)]עאל ואמר קומיהון בן בבי על הפקיע ומה אם זה שנתמנה על הפתילות זכה להימנות עם גדולי הדור אתם שאתם נתמנין על חיי נפשות לכ"ש: בן ארזה על הצלצל: כי הא דתנינן [ז] תמן [ג]הניף הסגן בסודרין והקיש בן ארזה על הצלצל: הוגרס בן לוי על השיר: (ב) אמר[ח] ר' אחא נעימה יתירה היה יודע ואמרו עליו על הוגרס בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גודלו בתוך פיו היה מוציא כמה מיני זמר והיו כל אחיו הכהנים נזקרין לו בבת ראש: בית [ט] גרמו על מעשה לחם הפנים: בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים וברדייתו ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנים (ג)מאלכסנדריאה שהיו בקיאין במעשה לחם הפנים וברדייתו לא היו בקיאין בית (ד)גרמו [א]היו מסיקין מבפנים ורודין מבחוץ ולא היתה מתעפשת ואלו היו מסיקין מבפנים ורודין מבפנים והיתה מתעפשת כיון שידעו חכמים בדבר הזה אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא שנאמר [3]כל פעל ה' למענהו שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן י"ב מנה היו נוטלים ונתנו להם כ"ד ר' יהודה אומר כ"ד היו נוטלים ונתנו להן מ"ח אמרו להן מפני מה אין אתם רוצים ללמד אמרו להן מסורת היא בידינו מאבותינו שהבית הזה עתיד ליחרב שלא ילמדו אחרים ויעשו לפני ע"ז שלהן בדברים הללו מזכירין אותן לשבח שלא יצא ביד בניהם פת נקיה מעולם שלא יהו אומרים ממעשה לחם הפנים הן אוכלים: בית אבטינס על מעשי פיטום הקטורת: של בית אבטינס היו בקיאין על מעשי פיטום הקטורת ובמעלה העשן ולא רצו ללמד (ה)שלחו והביאו אומנין מאלכסנדריאה של מצרים והיו בקיאין בפיטום הקטורת ובמעלה עשן לא היו בקיאין של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה כמקל ופוסה ויורדת ושל אלו היתה פוסה מיד כיון שידעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא שנאמר [4]כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וגו' (נ"א כל מה שפעל הקב"ה לא פעל אלא למענהו שנאמר כל פעל ה' למענהו) שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להן שכרן י"ב מנה היו נוטלין ונתנו להן כ"ד רבי יהודה אומר כ"ד היו נוטלין ונתנו להן מ"ח אמרו להן מפני מה אין אתם רוצין ללמד אמרו להן מסורת היא בידינו מאבותינו שהבית הזה עתיד ליחרב שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין כן לפני ע"ז שלהן בדברים הללו מזכירין אותן לשבח שלא יצאת אשה משל אחד מהן מבושמת מעולם ולא עוד אלא כשהיה אחד מהן נושא אשה ממקום אחר היה פוסק עמה ע"מ שלא תתבשם שלא יהו אומרים ממעשה פיטום הקטורת הן מתבשמות לקיים מה שנאמר [5]והייתם נקיים מה' ומישראל [ב]א"ר יוסי פעם אחת הייתי עומד בירושלם ומצאתי תינוק אחד משל בית אבטינס אמרתי לו בני מאיזו משפחה את אמר לי ממשפחת פלוני אמרתי לו בני אבותיך לפי שנתכוונו לרבות כבודן ולמעט כבוד שמים לפיכך כבודם נתמעט וכבוד שמים נתרבה אמר ר"ע שח לי שמעון בן לוגא מלקט הייתי עשבים אני ותינוק אחד משל בית אבטינס וראיתי אותו שבכה וראיתי אותו ששחק אמרתי לו בני למה בכיתה אמר לי על כבוד של בית אבא שנתמעט ולמה שחקתה אמר לי על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא ומה ראית מעלה עשן לנגדי נומיתי לו בני הראהו לי אמר לי רבי מסורת בידי מאבותי שלא להראותו לבריה א"ר יוחנן בן נורי (מלקט הייתי עשבים אני וזקן א') פגע בי זקן א' משל בית אבטינס ומגילת סמנים בידו אמר לי רבי לשעבר היו בית אבא צנועין והיו מוסרין

ממקום אחר. שלא ידעה מנהגם. היה פוסק עמה שלא תתבשם. דהמדיר את אשתו שלא תתקשט בא' מכל המינין יוציא ויתן כתובה לכך התנו עמה קודם הנישואין: לרבות כבודם. בחורבן הבית: וכבוד שמים נתרבה. שאמרו העשרת שבטים הא אלהינו הא קשוט דאפי' לביתיה לא נסיב אפיה וגם האומות אמרו כן: על הכבוד המתוקן לצדיקים. בבנין לעתיד: הרי מעלה עשן לנגדי. ונזכרתי ע"י כן חורבן הבית וגם בכבוד הצדיקים שנאמר בישעיה ועל כל מקראיה ענן יומם ועשן וגו' ועשן זה ע"כ היה כמעלה עשן דאל"כ האיך ישבו בחופה מפני העשן אלא ודאי שהיה העשן מתפשט למעלה

משנת אליהו

א"ל אפשר הוה מכבד בוראו. עיין מה שפירשתי בקונטרס ובזה מתורץ קושיית תוס' ב"ק דהא גבי נחוניא מת בנו בצמא דהתם היה לו איזה נדנוד חטא שנענש עבורו כמו דמייתי עלה בסוגיא מ"ד רחמנא ותרן כו' והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה וכ"מ בסוגיא דב"ק שם וכאן ה"ק אפשר הוה מכבד בוראו הכל בכבוד בלי פגם בההוא חסידא ויקפחנו במים אלא בודאי תנצל ע"י נס וכן הוה: **אגריפס המלך שמע קולו ברחוק ח' פרסה כו'.** עמ"ש ולא סתרא הא לדתנן בתמיד שקולו היו שומעין מיריחו דבאמת הוא כן רק דעובדא דאגריפס שהיה אז רחוק ח' פרסה ושמע ונחשב לו לדבר נפלא ונתן לו מתנות אבל סוגיא דבבלי יומא כ' ע"ב קשה דקאמר והיה קולו נשמע בג' פרסאות דמשמע תמיד לא יותר וכן מצאתי בת"י דיומא שם שדחו בזה תירץ הרב יוסף בר"מ וגם תירץ התוס' דחו ע"ש ומסקי דפליגי הסוגיות ומ"ש התוי"ט דבתמיד מייתי לא קול של כ"ג רק של העם דוחק רב ותימה שלא הזכיר כלל לדברי התוספות דיומא:

מסורת הש"ס

א) בבלי ב"ק נ א ירושלמי ביצה פ"ג הל"ח ותענית פ"ג הל"א, **ב)** ב"ק דף נ א יבמות קכא ב וירושלמי דמאי פ"א הל"ג, **ג)** יומא כ ב, **ד)** יומא כ ב וירושל' סוכה פ"ה הל"ה, **ה)** אמרון, **ו)** ירושלמי יומא פ"ג הל"ב ירושלמי פאה פ"ח הלכה ו, **ז)** תמיד פרק ז, **ח)** יומא לח ב, **ט)** יומא לח א וירו' שם פ"ג הל"ט,

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מכלי המקדש הל"ב:
ז ב שם הלכה ז ובהשגות וכ"מ:
ח ג מיי' שם הל"א ופ"ו מתמידין הל"ז:

נוסחת הבבלי

(א) פתח ואמר קמיהון כו' ומה זה שלא נתמנה אלא על הפתילו' זכה למנו' כו': **(ב)** א"ר אחא נעימה יתירה היתה לו אמרו כו' נזקרין בבת ראש: **(ג)** מאלכסנדריא של מצרים שהיו כו' ורדייתן לא היו כו': **(ד)** בית גרמו היו מסיקין את התנור מבפנים כו' כיון ששמעו חכמי' כו' ולא רצו לחזור כו' לשבח אמרו לא נמצאת מעולם פת נקיה ביד בניהן כדי שלא יאמרו מלחם הפנים היו אוכלין: **(ה)** שלחו חכמים והביאו כו' כיון ששמעו חכמי' כו' ולא רצו לחזור עד כו' מעולם לא יצתה אשה מהם כשהיתה מתבשמת לשוק ולא עוד אלא כשהיו נושאין ממקום אחר פוסקין עמה ע"מ שלא תתבסם כדי שלא יהו אומרין כו' תינוק א' (ממשפחת פלוני) ואמרתי לו בני של מי אתה א"ל ממשפחת של בית אבטינס אני אמרתי לו ע"י שאבותיך בקשו להרבות בכבודם ולמעט בכבודו של מקום עכשיו נתמעט כבודם ונתרבה כבוד שמים אר"ע כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג היו מסיקין את התנור מבפנים ואופין מבפנים ולא היתה מתעפשת של אלו היו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והיתה מתעפשת כצ"ל וכ"ה בבבלי שם ופי' רש"י הללו שבאו מאלכסנדריא לפי שלא היו יודעים לרדות מן התנור שלא יהא נשבר לפי שהיא עשויה כמין תיבה פרוצה כמין ספינה והיו יראים לדבקם מבפני' לתנור ואופין אותו מבחוץ. וגירסת הספרים משובש בתוספתא והכא נמי האי שבשתא כיון דעל על: **[ב]** אמר ר' ישמעאל גרסינן:

גליון הש"ס

[א] עי' מוהרא"פ ומדברי התוס' מנחו' דף פט ע"א ד"ה ושיערו מוכח כפי' הק"ע דקאי על עודי הפתילה ודקות' ועי' ירושלמי יומא ועי' בת"י יומא טו ד"ה תן ובריטב"א שם:

תורה אור השלם

1. יָבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל יֶחֱרַשׁ אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעֲרָה מְאֹד: תהלים נ ג
2. אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו תהלים פט ח
3. כֹּל פָּעַל יְיָ לַמַּעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: משלי טז ד
4. כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו: ישעיהו מג ז
5. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

א) תמיד כו ב, ב) בבא בתרא ח ב, ג) שם, ד) נדרים לח א ה) ויקרא רבה פ' לב, ו) בבלי קדושין לג ב ירושלמי בכורים פ"ג הל"ג ועי' ש"ר פ' נא, ז) מנחות לב א, ח) מנחות נא ב,

חוץ לשכך: המגילה הזאת. שכתובים בה סמני הקטורת איך להכירם וסדר פיטומו: מעתה. אין להזכירם לגנאי שהרי ניכר שכוונתם היתה לשמים שהרי עכשיו מסרה להגון אע"פ שאינו ממשפחתו: שהיה מלביש בגדי כ"ג. שיהיו נאין ומהודרין: לאיסטרטיאות. שר משרי החיילות:

הלכה ב מתני' גוברים. הם שממון הקדש תחת ידם והם פודין ערכין וחרמין וכל מלאכת ההקדש נעשה על ידם: אמרכלין. למעלה מן הגזברים והוא נוטריקון אמר על כלו ובגמ' יליף לה הממונים אלו מקרא: גמ' כתיליקין. והוא שררה למעלה מן האמרכל: גוזרין. אע"ג דבקרא לא כתיב גוזרין מסברא ידעינן שהיו גוזרין

מוסרין את המגילה הזאת אלו לאלו ועכשיו שאינן בית אבא (א) נאמנים הילך את המגילה והזהר בה וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר"ע זלגו עיניו דמעות ואמר מעתה אין אנו צריכין (רשאין) להזכירן לגנאי: אלעזר על הפרוכת: [א]שהיה ממונה על אורגי פרוכת: [ב]פנחס המלביש: שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה מעשה בכהן א' שהלביש לאיסטרטיות א' ונתן לו שמונה זהובים ואית דאמרין תרי עשרי יהב ליה:

הלכה ב מתני'

אין[א] פוחתין [ג]משבעה אמרכולין ושלשה גזברין [ד]ואין[ב] עושין שררה על (ב)הצבור פחות משנים חוץ מבן אחיה שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרוכת שאותן קיבלו רוב הצבור עליהן: גמ' אין פוחתין מג' גזברין ומז' אמרכולין תני [ה]משני כתליקין הדא הוא דכתיב [1]ויחיאל ועזיזהו ונחת גזברין ועשאל וירימות ויזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו אמרכולין פקידים מיד כוניהו ושמעי אחיו קתיליקין במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית אלהים המלך וכ"ג כשהוא חותם הגזבר חותם ונותנו (ג)לאמרכול אמרכל חותם ונותנו לקתליקון קתליקון חותם ונותנו לכהן גדול כ"ג חותם ונותנו למלך וכשהוא מתיר המלך רואה חותמו ומתיר כ"ג רואה חותמו ומתיר קתליקין רואה חותמו ומתיר אמרכל רואה חותמו ומתיר גזבר רואה חותמו ומתיר: אין עושין שררה על הצבור בממון פחות משנים: רב[ג] נחמן בשם רבי מנא על שם [2]והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן אמר ר' (נחמיה) חמא בי רבי חנינא מפסולת של לוחות העשיר משה הדא הוא דכתיב [3]פסל לך שני לוחות אבנים פסל[ד] לך שתהא הפסולת שלך אמר[ה] ר' חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות (גילה) ברא לו הקב"ה מתוך אהלו וממנו העשיר משה כתיב [4]והביטו אחרי משה עד בואו האוהלה תרין[ו] אמוראין ח"א לגנאי וח"א לשבח מ"ד לגנאי חמון שקין חמון כרעין (ד)חמון קופד אכיל מן דיהודאי ושתי מן דיהודאי כל מדליה מן דיהודאי ומ"ד לשבח מחמי צדיקיא ומזכי טוביא דזכת למיחמי יתיה:

הלכה ג מתני'

[ו]ד' חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי וחוטא בן עזאי אומר ה' היו וארמית כתוב עליהן עגל דכר גדי חוטא דל וחוטא עשיר עגל[ז] משמש עם נסכי בקר גדולים וקטנים זכרים ונקבות גדי משמש עם נסכי הצאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל אילים איל משמש עם נסכי אילים בלבד חוטא משמש עם נסכי שלש בהמות של מצורע [ז]מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אצל יוחנן שהוא ממונה על החותמות ונותן לו מעות ומקבל ממנו חותם בא לו אצל אחיה שהוא ממונה על הנסכים ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים לערב באין זה אצל זה ואחיי' מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות [ח]אם פחתו פחתו לו וישלם יוחנן מביתו ואם הותירו הותירו להקדש שיד הקדש על העליונה מי שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב ואם מצאו לו כדי חותמו נותנין לו ואם לאו לא היו נותנין לו ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין:

גמ' [א]וכבן עזאי חוטא דל למה היה מביא לוגו עמו ברם כרבנן מביא גדי נסכי רחל מה מן מה דתנינן גדי משמש [ט]נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות הדא אמרי נסכי רחל כנסכי גדי דכתיב [5]ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים לשור [י] האחד למה נאמר מגיד שלא חלק בין נסכי עגל לנסכי שור שהיה בדין בן הצאן טעון נסכים ובן הבקר טעון נסכים אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך

ג' דהא פסקו שכר ולקוח ופדויית ערכין וחרמי' צריכין ג' דהיינו דין וכיון דקרא ממטה למעלה קחשיב ש"מ שהראשונים מן הגזברין שהן למטה מהאמרכלין והא דקחשיב בקרא כה"ג לסוף אע"ג דהמלך גדול ממנו היינו כדי לסיים נגיד בית האלהים שיהיה השם בתר כולם שהוא למעלה על כל: כשהוא חותם. הלשכה שהמעות בתוכו דהאי קרא בשמירת האוצרות איירי וילפינן מיניה דלכך כתיבי כולהו ללמד דכולם חותמין האוצרות וכדמסיק: והם יקחו את הזהב. מיעוט רבים שנים: שתהא הפסולת שלך. והלוחות של סנפירינון היו: מחצב. מקום שחוצבין ממנו: חמון שקין וכו'. ראו השוקים ראו הכרעיים ראו בשרו וכל זה ממה שהוא אוכל ושותה מן היהודים וכל רכושו מן היהודים: מיחמי לדיקא וכו'. כדי לזכות בראיית הצדיק הביטו אחריו דזכות גדול הוא שזכה לראותו: הלכה ג מתני' ד' חותמות היו במקדש. ג' לג' נסכים חלוקין של בהמות חותם ראשון לנסכי בקר והן ג' עשרונים סולת בלול בחצי הין שמן ויין לנסך חצי ההין וחותמו עגל והב' זכר לנסכי איל שתרגום איל דכרא ונסכיו שתי עשרונים סולת בלול בשמן שלישית ההין ויין לנסך שלישית ההין והג' גדי לנסכי כבש בן שנתו והן עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין והד' חוטא והם נסכיו של מצורע עשיר שמביא ג' בהמות וצריך עשרה לוגין שמן תשעה לשלשה כבשים ואחד למתן תנוך ובהונות וקרי ליה חוטא משום דעל שבע עבירות נגעים באין: ה' היו. ב' חותמות היו למצורע: חוטא דל וחוטא עשיר. לפי שמצורע עני אינו מביא אלא בהמה אחת ואם לא היה למצורע אלא חותם אחד היו נותנים למצורע עני עשר לוגין ות"ק סבר למצורע עני נותנין חותם גדי ולוג רביעית היה מביא מביתו: וארמית כתוב עליהן. שרוב דבורם היה בלשון ארמי: זכרים ונקבות. בין לנסכי עולות שאינן באות אלא זכרים בין נסכי שלמים שבאין זכרים ונקבות ועולה ושלמים טעונין נסכים דכתיב עולה או זבח: נותן לו מעות. כפי הנסכים שהוא צריך: בא לו אצל אחיה. שהיה ממונה לקנות יינות ושמנים וסלתות שלא יהא כל מביא קרבן צריך לחזור אחר נסכים העשויין על טהרת הקדש: ואם הותירו הותירו להקדש. ולא אמרינן שמא מעותיו של יוחנן הם שנתערבו במעות של נסכים: ממתינים לו עד הערב. שיזדווגו יחד יוחנן ואחיה אם נמצאו מעות יתירים ביד יוחנן כנגד החותם שאמר זה שנאבד ממנו נותנים לו: ושם היום כתוב. על החותם יום פלוני בשבת: מפני הרמאין. שמא מצא חותם שנפל מחבירו או מאחיה או מיוחנן ובא עכשיו ליקח וביום שמוציאו אינו רשאי להוציאו שהאובד מחזר אחריו ועוד יש לחוש שמא לקח חותם בשער הזול והצניעו עד שער היוקר: גמ' ופריך ולבן עזאי חוטא דל למה ליה. חותם בפני עצמו היה לו להביא חותם גדי: ומשני היה מביא לוגו עמו. כדי שיביא גם לוג שמן שצריך המצורע למתן תנוך ובהונות והמותר נאכל לכהנים כדין קדשי הקדשים וצריך שיהיה על טהרת הקדש לפיכך נתנו לו חותם בפני עצמו שהוא נסכי גדי וד' לוג שמן: ברם כרבנן. אבל לרבנן לא היו נותנין לחוטא דל אלא חותם של גדי ולוג שמן למתן בהונותיו היה מביא מביתו קשיא א"כ אף לחוטא עשיר לא היו צריכין לתקן חותם בפני עצמו שיכולין ליתן לו ג' חותמות גדי: נסכי רחל. בכמה שאינן נזכרים במתני': ומשני מן מה דתני במתני' גדי משמש וכו'. שמעינן דנסכי רחל כנסכי גדי: שהיה בדין. שיהא חילוק בין נסכי עגל לנסכי שור:

הממון בלשכה: והם יקחו. לשון רבים ואין פחות משנים: [illegible]

ריבב"ן

מתני' מז' מרכולין. תניא בתוספתא פ"ב גזברין מה הן עושין פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות וכל מלאכות הקדש בידן מרכולין מה הן עושין ז' מפתחות עזרה בידן רצה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולן מרכולין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד הנכנסין היו יוצאין אמר ר' יהודה למה נקרא שמו מרכול מפני שהוא מר על הכל פי' מר אדון לשון מרות ירושלמי תנא אין פוחתין מב' כתילקין הדא הוא דכתיב ויחיאל ועוזיהו ונחת גזברין ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו מרכולין פקידים מיד כנניהו ושמעי אחיו כתילקין כשהוא חותם הגזבר נותנו לאמרכול מרכול חותם ונותנו לקתלקוס וקתלקוס לכ"ג וכ"ג למלך ואין עושין שררה פחות משנים מפורש בבבא בתרא פרק א' דכתיב והם יקחו את הזהב:

מתני' ד' חותמות וכתוב עליהן עגל זכר גדי חוטא. מפרש ואזיל למה הוצרכו לפי שנסכיהן חלוקין זה מזה: ארמית. לפי שמלומדין בלשון כשדים בגלות בבל: חוטא דל וחוטא עשיר מצורע עני מצורע עשיר ותנן בערכין על ז' דברים הנגעים באין לפיכך נקרא חוטא. עני מביא תורין או בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת ואשם זה הכבש שהיה צריך לנסכים אבל מצורע עשיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ואשם ואין חטאת ואשם טעונין נסכים אלא חטאתו ואשמו של מצורע לפי שאינן באין על חטא דבנגעיה איכפר ליה חטאיה והקרבנות אינן באין אלא להכשירו בקדשים: גדולים וקטנים. שאין חילוק בנסכים בין עגל לשור ולמה היה חותם לאשם ולחטאת של מצורע והלא נסכיהן כשאר כבשין שבאין נדבה דשניהן היו כבשים שאשם מצורע כבש הוא אלא לפי שאשם מצורע טעון לוג שמן ליתן לבהונות לבד שמן שבא מן הנסכים:

מתני' לערב באין זה אצל זה. יוחנן אצל אחיה וכנגד החותמות שקיבל אחיה נותן [לו] יוחנן מעות אם פחתו פחתו ליוחנן אם הותירו הותירו להקדש: מתני' מי שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב. שיבוא יוחנן אצל אחיה ויראה אם מצאו מעות יתירין כדי חותמו של זה שאבד נותן לו הנסכים ושם של היום פי' שם של היום היה כתוב ביום פ' נעשה חותם זה: מפני הרמאין. שמא ימצאנו אדם אחר זמן וילך אצל אחיה ויתן לו סולת: ירושלמי הגע עצמך שזיוג אותו היום שם המשמר היה כתוב עליו הגע עצמך שזיוג אותו המשמר שם היום שם שבת שם חדש כתוב עליהן:

תקלין חדתין

נאמנין כו' אלו לאלו. ולא היה בא ליד אחר שאינו הגון: שאינן נאמנין. ויראה אנכי שלא יגיע ליד אדם שאינו הגון: הא לך. שאתה נאמן ותיזהר בהם: בגנותן. שהרי טעמם אמת שעכשיו שהיה צריך למסור מסר. ובבבלי כ"ז שהיו בית אבא קיימין כו': מתני' אין פוחתין וכו'. גזברין הן שממון הקדש בידם והם פודין ערכין וחרמין וכל מלאכות הקודש נעשה על ידם: אמרכלין. למעלה מהגזברין אמר על כולא: ואין עושין שררה כו'. לשון הגאון דכל הממונים היו עמהן אחרים דמתני' חשב ראש הממונים לבד אלו השנים שהיו יחידים: גמ' תנא ברייתא מוספת שאין פוחתין מב' ממונים למעלה מן האמרכלין: הדא הוא דכתיב. מסמיך בכתוב: ויחיאל וגו'. שם איירי בתרומת הלשכה וקדשים כו' וזה יחיאל ועוזיהו ונחת אלו ג' גזברין שעסקו בערכין וחרמין שצריכין ודאי ג' ואח"כ חשיב ז' אמרכלין מן ועשהאל וגו' עד ובניהו וכנניהו ושמעי אחיו נקראו פקידים והן ב' כתליקין: במפקד כו'. המלך וכ"ג שנגיד בית [illegible]

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מכלי המקדש הלט"ז:
י ב מיי' שם הל"כ:
יא ג מיי' שם פ"ד הלכה יח:
יב ד מיי' פרק ט ממ"ע הלכה ה:
יג ה מיי' פ"ד מכלי המקדש הלי"ז:
יד ו מיי' פ"ז שם הלי"א:
טו ז מיי' שם הלי"ו:
טז ח מיי' שם הלי"ב והשגות:
יז ט מיי' פרק ב ממעה"ק הל"ד:

נוסחת הבבלי

(א) נאמנין הא לך זו כו' מעתה אין אנו רשאין לספר בגנותן של אלו: (ב) שררה על הצבור בממון פחות מב' כו' ואלעזר שעל הפרוכת כו': (ג) למלך המלך רואה כו': (ד) חמו קופריה אכיל כו' לשבח הלואי מחמי לדיקא כו':

הגהות הגר"א

[א] צ"ל ולבן עזאי חוטא דל למה מפני שמביא לוגו עמו ברם כרבנן וכו'. ועי' בק"ע שמפרש גם כן על דרך הגה"ה זו:

תורה אור השלם

1. וִיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת וַעֲשָׂהאֵל וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת וּבְנָיָהוּ פְּקִידִים מִיַּד כּוֹנַנְיָהוּ (כָּנַנְיָהוּ) וְשִׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקַד יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים: דברי הימים ב לא יג

2 וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ: שמות כח ה

3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: שמות לד א

4 וְהָיָה כְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל הָעָם וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה: שמות לג ח

5. כָּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים: במדבר טו יא

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כין נסכי בכש. שהוא בן שנה לנסכי מיל שהוא בן שתי שנה: **פ"ל ככה יעשה לשור האחד.** כל נסכי שור אחד הן ושור בן יומו קרוי שור וכ"ש ממנחות פר׳ למימהומ לשון קדרים שנכנר כתיב והקריב את הכבש האחד ובו דרש כשלן ר"ל: **פ"ל או לאיל הא.** יין שהוא מיל כל נסכי אחד הן בין זקן או שהוא בין ר"ג מהש: **פ"ל או לשה בכבשים.** כל שה שבכשבים שוות הם בנסכיהם: **כין נסכי גדי.** קטן לימים גדול: **פגע עלמך.** ופריך הגע עלמך שהלעיטו עד שיצוי היום הוהו בשבת הבאה ומתי מהני שיכהוג עליו שם היום: **ומשני אם משמר.** של חומו שבת נמי היה כתוב עליו: **ופריך פגע עלמך.** שימתין מלי שנה עד שיצוי זמן המשמר שנית: **ומשני אם פשבת.** כתוב: **אם שחרש היה כתוב עליהן.** וגם שם המשמר שהיו מקריבין שחדמן שיהיו כולם ביום ל׳ מכוון ללחם להלכה ד

ריבב"ן

מתני' לשבת. מלרים: **תשלים.** על שם שעשיים בני טוביים מתפרנסין ממנה בחשאי בלעגא שלא יתביישו: **לני שמלאו בו לורך בדק הבית מניחין חומו.** לבל"ש: **יהומלאי תני** קדשי מזבח מוליחין את הלחמי לבן מקדשי בדק הבית ואין קדשי בה"כ מוליחין את הלחמי לבן מקדשי מזבח. והמניען כלי שמלאו בו לורך לבדק הבית מניחין חומו והשאר נופלין ללשכת בדק הבית ס"ד בחומן מקדישו ומקני ומשיהן נופלין ללשכת בד"ש[1] כלומר בשעה שהקדישו עיקר קדושתן בל"ש:

תקלין חדתין

כהמוד כי דכבש עשרון ג׳ ושליל ב׳ עשרונים: **פ"ל ככה יעשה לשור האחד.** דבין גדול בין קטן נסכיו שוין ל"ש מהכא לשור בן יומו קרוי שור כלכתיב שור או כשה או לאיל למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי בן שנה לנסכי שנתיים לכך נחלוק בין נסכי שנתיים לנסכי שלש ת"ל[1] או לאיל האחד או לשה בכבשים למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך נחלוק בין נסכי כשבה לנסכי רחל ת"ל או לשה בכבשים או בעזים למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך נחלוק בין נסכי גדי לנסכי תיש ת"ל או בעזים הקיש קטן שבעזים לגדול שבתישים מה זה בשלשת לוגין אף זה בשלשת לוגין: ושם היום כתוב כו׳: (א)הגע בעצמך שזיגג אותו היום שם משמר היה כתוב עליו הגע בעצמך שזיגג אותו המשמר שם היום שם שבת שם חודש היה כתוב עליהן אפילו רוצה לזיגג אין מצוי לזיגג:

הלכה ד מתני' [א]שתי לשבות היו במקדש אחת לשבת חשאין ואחת לשבת הכלים לשבת חשאין יראי חטא נותנין לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי לשבת הכלים כל מי שהוא מתנדב כלי זורקו לתוכה ואחת לשלשים יום הגזברין פותחין אותה וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר [ב]נמכרין ודמיהן נופלין (ללשכת) לבדק הבית: **גמ' ר'**[ג] יעקב בר אידי ור' יצחק בר נחמן הוון פרנסים והוון יהבין לה' חמא אבוי [ג]דר' יהושיעה דינר והוא יהיב ליה לחורנין רבי חבריה חתניה דר' לוי היו הכל מליזין עליו אמרין דלא צריך והוא נסב מן דדמך בדקין ואשכחין דהוה מפליג ליה לחורנין רבי חיננא בר פפא הוה מפליג מצוה בליליא חד זמן פגע ביה רבהון דרוחייא א"ל לא כן אלפן ר'[2] לא תסיג גבול רעך א"ל ולא כן כתיב[3] מתן בסתר יכפה אף והוה מסתפי מינה וערק מן קומוי אמר[ד] רבי יונה אשרי נותן לדל אין כתיב כאן אלא[4] אשרי משכיל אל דל זה שהוא מסתכל במצוה היאך לעשותה כיצד היה רבי (יוחנן) יונה עושה כשהיה רואה עני בן טובים שירד מנכסיו היה אומר לו בני בשביל ששמעתי שנפלה לך ירושה ממקום אחר טול ואת פורע מן דהוה נסב הוה א"ל מתנה היא לך חייא בר אדא אית הוה סבין ביומינון מאן דהוה היב להון מבין ריש שתא לצומא רבא הוון נסבין מן בתר כן לא הוון נסבין אמרין [א]דשתן גבן נחמיה[ב] איש שיחין פגע בו ירושלמי א' א"ל זכה עמי חדא תרנגולתא א"ל הא לך [ד]טומיתיה דקופד וזבין קופד ואכיל ומית והיה צווח ואמר בואו וספדו להרוגו של נחמיה נחום[ד] איש גם זו היה מולך דורון לבית חמיו פגע בו מוכה שחין א' א"ל זכה עמי ממה דאית גבך אמר ליה מיחזור חזר ואשכחיה מית והוה אמר לקיבליה ענייא דחמינך ולא [ב]יסבון לך יסתמיין ידיה דלא פשטן מיתן לך יתקטעון רגלייא דלא רחמן למיתן לך יתברון ומטתיה כן סליק לגביה ר' עקיבא אמר ליה אי לי שאני רואה אותך בכך אמר ליה אי לי שאין אני רואה אותך בכך אמר ליה מה את מקללני אמר ליה ומה את מבעט ביסורין רבי הושעיה רבה הוה רבירה חד סגי נהורא והוה יליף אכול עימיה בכל יום חד זמן הוה ליה אורחין ולא מטא מיכול עימיה ברמשא סליק לגביה א"ל לא יכעום מרי עלי בגין דהוה לי אורחין יומא דין דאמרית דלא ליבזוי ביקרא דמרי יומא דין בגין כן לא אכלית עם מרי יומא דין א"ל אתה פייסתה למאן דמתחמי ולא חמי דין דחמי ולא מתחמיים יקבל פיוסך א"ל הדא מנא לך א"ל מר"א בן יעקב דר"א בן יעקב עאל חד דסני נהורא לקרתיה יתב ליה ר"א בן יעקב לרע מיניה דיימרון דאיולי דהוה בר נשא רבא לא יתב ליה ר"א בן יעקב לרע מיניה עבדין ליה פרנסה דאיקר אמר לון מהו הכין אמרון ליה ר"א בן יעקב יתב לרע מינך וצלוי עלוי הדא צלותא אתה גמלתה חסד למאן דמתחמי ולא חמי דין דחמי ולא מתחמי יגמול יתך חסד: (דלמא) רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיא (רבה) הוו מטיילין באילין בנישתא דלוד א"ר חמא בר חנינא לר' הושעיא כמה ממון שיקעו אבותיך כאן אמר ליה כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן [ב]לא הוה אית בני נש דילעון באורייתא רבי אבון עבד אילין תרעייה דסדרא

ג) ירושלמי פסחים פ"ח ה"ג, ח, **ב)** ויק"ר פ' לב, ג) עי' מכובי סז ב, ד) תענית ה ת, **ה)** יבמות,) נדה"ס דמקר כאן ול"ל ומשני כיני ממניתן לעולך בדק הבית לעולם בשעה שהקדשו וכו' כל"ל ור"ל דהיינו"מי מייני דעיקר קדושתן היה לבה"ב,

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פרק ב מערכין הל"ב ופ"י מתו"ע הל"ח:

יט ב טוש"ע יו"ד סי' רמט סעי' יו"ד:

נוסחת הבבלי

(א) הגע עלמך (משניות שומו היום ממש) כו׳: **(ב)** נמכרין כדמיהן ונופלין ללשכת בדק הבית: **(ג)** דר' (ציון) דיבר כו׳ הוו מלעיגין (ציון) דיבר כו׳ למינסב דהוה יהיב מן לויה לאתמיה כו׳ תר"י אמרי מעשה בל דל אשכי נותן כו׳ זה המשתכל בלדקה כו׳ נמיב יהיב ליה במתנה ל"ל מיית בר אבא כו׳ למימר רשותא גבן כו׳: **(ד)** טומיתא מיהל ומיכול קופד מכל קופד ומית ומי כו׳ זכה עמי ל"ל כו׳ עיניט ללא ממין לך יסתמיון כו׳ פליק ר"ע לנקרוא ליה ל"ל כו׳ מוכחין לה פליק לגביה למימרא כו׳ תמי מיפיים מן דממש ולא מיתמי אמר ליה כו׳:

הגהות הגר"א

[א] ויש גורסין רשותא גבן ועוד תלמי גרסקות ועי' ביש"מ סוף מס' פאה:

תורה אור השלם

1. כְּבָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָּעִזִּים: במדבר טו יא
2. לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: דברים יט יד
3. מַתָּן בַּסֵּתֶר יְכַפֶּה אָף וְשֹׁחַד בְּחֵק חֵמָה עַזָּה: משלי כא יד
4. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְיָ: תהלים מא ב

כין נסכי בכש. שהוא בן שנה לנסכי מיל שהוא בן שתי שנה: **פ"ל ככה יעשה לשור האחד.** כל נסכי שור אחד הן ושור בן יומו קרוי שור וכ"ש ממנחות פר׳ למימהומ לשון קדרים שנכנר כתיב והקריב את הכבש האחד ובו דרש כשלן ר"ל: **פ"ל או לאיל הא.** יין שהוא מיל כל נסכי אחד הן בין זקן או שהוא בין ר"ג מהש: **פ"ל או לשה בכבשים.** כל שה שבכשבים שוות הם בנסכיהם: **כין נסכי גדי.** קטן לימים גדול: **פגע עלמך.** ופריך הגע עלמך שהלעיטו עד שיצוי היום הוהו בשבת הבאה ומתי מהני שיכהוג עליו שם היום: **ומשני אם משמר.** של חומו שבת נמי היה כתוב עליו: **ופריך הגע עלמך.** שימתין מלי שנה עד שיצוי זמן המשמר שנית: **ומשני אם פשבת.** כתוב: **אם שחרש היה כתוב עליהן.** וגם שם המשמר שהיו מקריבין שחדמן שיהיו כולם ביום ל׳ מכוון ללחם להלכה ד

הלכה ד מתני' לשבת. שהוא בן שנה לנסכי מיל שהוא בן שתי שנה: **לשבת חשאין.** שהיו מתפרנסין ממנה מוליכין בחשאי: **לשבת בדק הבית.** לשבת שנותנים בה כל מקדשי בדק הבית: **גמ' חוון פרנסין.** היו גבאי לקה: **והוה יהיב ליה.** לאחרים שהיו שעיים מתפרנסים לקבל מהגבאי: **מליזין עליו.** מדברין בו ואומרו שהיה לריך ליטול לקה ונוטל: **מן דדמך.** כשמת בדקו ומלאו שלא נהנה ממה שקיבל שלא היה נותן לאחרים: **הוה מפליג ומו'.** היה מחלק לקה בלילה ומוליכה שלא שעיים שלא נביישן: **חד דחמך.** פעם אחת פגע בו אר שר של רומוח ול"ל לא כן למדתנו רבינו לו תסיג גבול רעך ולילה גבול של רומוח לילך ותן לבני מדם נלקח מ: **מתן בסתר יכפה אף.** וליאמרו זו כדי ליתן לדקה בסתר לאו הוא שיתפייר עלמו מפניו: **והוה.** כדרוש מתירלא מתנו שלא יכפהו וברח מלפניו: **והו שמסתכל במלות.** לדקה היאך לעשותה שלא יתביים העני: **עוון ואחה פורע.** כשמקבל יומוחך: **פ"ג פ"ל יפה לך כשמבה אר"ח בר חדש ומו'.** ול"ק ה"פ הוהו ל"ל אם לא יהיה לך לשלם הרי הוא לך כמתנה כי היה מוכח חולי שיתמיך העני לפרוע לו כשיולא שלא נפלה לו ירוסה או כדי שלא יהיה לעני כגון לפי דעתו: **אית סוה סבין ומו'.** היו זקנים ביומינו כל מה שהיו נותנין להם מר"ח עד יוה"ב היו מקבלין ומשם ואילך לא היו מקבלין: **אמרי דשמן גבן.** מה שהיו נהירין לכל השנה כשר הוא שלנלנו שהיו נותנין להם ביומים אלו די פרנסתן לכל השנה כך ר"ל והיפה מלאה פי׳ כוה פירושים למוקים: **וכה עמי.** עשה עמי לדקה ותן לי מרנגולא חדא: **פ"ג פ"ל לך עימיפא ושל זכי קופד.** וה"פ הא לך מטבע זו ולקה לך בשר: **והלכ.** בשר שור ומת: **לחרוגו של נחמיה.** שלילו נתן לו בשר מרנגולא שהיה רגיל בו ואמר זכה עמי ל"ל כו׳ עיניט ללא ממין לך יסתמיון כו׳ פליק ר"ע נלקרוא ליה ל"ל כו׳ מוכחין לה פליק לגביה למימרא כו׳ תמי מיפיים מן דממש ולא מיתמי אמר ליה כו׳:

חד זמן וכו׳. פ"ק היו לר׳ מושיעא מוכחין ולא אכל עמו: **לא יעבוס.** לא יתרעם מדוני עלי: **דלא ניבזו.** שלא יבזו בכוהך שאיכם מכירים מוכך: **מנא לך.** כלל יום מסוס כבודו: **דלמא.** ל"ל לר׳ מושיעא מדוני עלי: **דלא ניבזו.** שלא יבזו בכוהך שאיכם מכירים מוכך: **מנא לך.** הא בדרמה שהוא דרך הממה: **דלמא.** בא מר שני נהור למקומו ויבא ר"ש למטה ויממו כדי שיממו שהיו רגילים בני מדם ניהן לו: **ל"ל** כי מלעגר בן יעקב למטה הימנו ועשו לו מרנקה בכבוד: **מטו מיין.** שרואה שהפליטו בני מדם ניהן לו: **ל"ל** כי מלעגר בן יעקב ומי: **ולני כו׳.** ומי לא היו בני מדם שיפרנסו מוהם שיעמקו במורה: **גמלת חסד.** שיהא למטה הימנו: **שקעו אבותיך.** שכנו בתי כנסיות שלו: **כמה נפשות.** ומי לא היו בני מדם שיפרנסו מוהם שיעמקו במורה: